

مروری بر آثار چشم‌انداز سینمایی
مستند ژاپن در جشنواره سینما حقیقت

سرزمین آفتاب دور اما نزدیک

ترجمه:
ارغوان
اشتری

علاقه‌مندان به سینمای ژاپن بیشتر با سینمای داستانی آن آشنا هستند و آثار مستند ژاپنی در کشور دارد هنوز آشنایی زیادی با سینمای مستند این کشور وجود ندارد، به همین دلیل در بخش مروری بر سینمای مستند در جشنواره امسال کشور ژاپن به عنوان یک کشور آسیایی و صاحب سبک در سینما انتخاب شده است. چشم‌انداز سینمای مستند ژاپن در جشنواره سینما حقیقت هشت مستند با موضوع این کشور آسیایی به نمایش می‌گردد که در این متن به معرفی این مستندها می‌پردازیم:

جیاپورو، استاد انیماتور

کارگردان: ماساتو ایشیوکا
موسیقی: تاکاشی واتانابه
محصول ۲۰۱۳ ژاپن
مدت ۹۲ دقیقه

موضوع: جیاپورو سوچی هفتاد و یک ساله، یکی از بنیان‌گذاران انیمیشن‌سازی ژاپن است. او هنرمند بزرگی است که همواره تلاش کرده آثار بهتری نسبت به کارهای نخستین ارائه کند. این مستند گسترش صنعت انیمیشن‌سازی ژاپن را از سال‌های اولیه و زیر سایه کمپانی و انیمیشن‌های مشهور دیزنی دنبال می‌کند. ماساتو ایشیوکا متولد ۱۹۶۰ و دانش آموخته از دانشگاه میچی در رشته اقتصاد و علوم سیاسی است. او کمپانی تولید فیلم دارد و نخستین فیلم بلندش، پیشاهنگ (۲۰۰۰) به جشنواره فیلم ونیز دعوت شد. او در سال ۲۰۰۱ از اتحادیه کارگردانان ژاپن برنده جایزه فیلمساز تازه کار شد.

خاکسترها

کارگردان: ادریسا گوپرو، ملانی پاوی
محصول ۲۰۱۳ فرانسه و سنگال
مدت ۷۴ دقیقه

موضوع: در سال ۲۰۱۱ کیوکو کوزاکا به دلیل ابتلا به بیماری سرطان در شهر پاریس می‌میرد. دختر او آکیکو با عجله از توکیو به پاریس می‌آید تا لحظات آخر کنار مادرش باشد. آکیکو پس از مرگ مادرش دو دفترچه در خانه او پیدا می‌کند، که عمده‌نامه مادر برای خواندن او آنجا قرار داده است. یک دفتر خاطرات ۲۰۰۰ صفحه‌ای که کیوکو از سال‌های ۱۹۶۰ تا زمانگه داشته بود. آکیکو پس از خواندن دفترچه به شهر توکیو برمی‌گردد تا جای مناسبی برای ریختن خاکسترهای جسد مادرش پیدا کند. خاطرات، آکیکو را به گذشته می‌برد و باز زندگی مادرش همراه می‌کند، با دختر بچه‌ای که حمله شیمیایی به هیروشیما زندگی‌اش را دستخوش تغییر کرد، در جوانی بازیگر و یکی از اعضای موج نوی سینما در پاریس شد و مادری که حتی پس از مرگ به دخترش درس زندگی داد. فیلم دونسل و سوگاری را به نمایش می‌گذارد. ملانی پاوی در فرانسه جزیره کورس زندگی و کار می‌کند. او پس از تحصیل در رشته تاریخ و قوم‌شناسی، فعالیت در سینما را آغاز کرد. ابتدا تدوینگر شد تا این که به مستندسازی روی آورد. ملانی در کارنامه سینمایی‌اش یک فیلم کوتاه و دو مستند بلند دارد. ادریسا گوپرو سنگالی است، در کشور فرانسه و هم در سنگال کار می‌کند. او ابتدا فیلمبرداری می‌کرد تا این که به کارگردانی فیلم‌های مستند روی آورد. در کارنامه‌اش یک مستند بلند دارد و خاکسترها را با همکاری ملانی کارگردانی کرده است.

Creating and change of LikYaat شکل‌گیری و تحول لیک یات

کارگردان: ساتورو ایوتو
محصول ۲۰۱۱ ژاپن
مدت: ۳۰ دقیقه

موضوع: این فیلم نشان می‌دهد که چطور مردم یک حس جمعی تاریخی را از طریق تجربه شنیداری به دست می‌آورند. مردم دهنونگ تاسای از آیین تراوادای

بودیسم پیروی می‌کنند. مردم برای زندگی بهتر در این دنیا و آخرت، مراسم‌هایی آیینی برگزار می‌کنند. سال‌ها وقتشان را صرف این مراسم‌های آیینی می‌کنند و پول جمع‌آوری کرده و در کار خیر مانند ساختن مجسمه‌های بودا یا ساختن پل آن را خرج می‌کنند. اهداکنندگان به یک آدم باهوش مأموریت می‌دهند که کتاب مقدس را برای آبدگاه بنویسد. به این کار لیک یات می‌گویند. حالا بانویی به نام ون زباند یایی صبرانه منتظر سنت لیک یات است. او باید نخستین و آخرین زنی در تاریخ مردم منطقه باشد که می‌تواند لیک یات را بنویسد. ساتورو ایوتو رشته قوم‌شناسی و موسیقی‌شناسی قومی خوانده است. او در حال حاضر دانشجوی دکتری و پژوهشگری در موزه ملی مردم‌شناسی اوکا است. این نخستین فیلم قوم‌شناسانه اوست.

Cutie and the Boxer دلبر و بوکسور

کارگردان: زاخاری هاینترسلینگ
محصول ۲۰۱۳ آمریکا
مدت: ۸۲ دقیقه

موضوع: این مستند که توسط زاخاری هاینترسلینگ، فیلمبردار، تهیه و کارگردانی شده است به زندگی مشترک چهل ساله و پرفراز و نشیب نقاش و بوکسور یوشیو شین اوهارا و همسرش نوریکو می‌پردازد. زاخاری در دلبر و بوکسور آثار هنری یوشیو و نوریکو را به نمایش می‌گذارد. مستند دلبر و بوکسور جوایز متعددی را از جشنواره‌های معتبر کسب کرده. از جمله جایزه بهترین کارگردانی از جشنواره فیلم ساندنس سال ۲۰۱۳. این فیلم نامزد جایزه بهترین مستند از مراسم اسکار هم شده بود. زاخاری هاینترسلینگ تحصیلاتش در زمینه کارگردانی فیلم‌های مستند بوده و به عنوان مسئول دوربین فیلمبرداری با شبکه‌ای بی‌او همکاری داشته تا این که با این زوج ژاپنی در سال ۲۰۰۸ آشنا شده و تصمیم می‌گیرد بر اساس زندگی‌شان مستند بسازد.

The Iraq war and Former Japanese Hostages فلوجه: جنگ عراق و گروگان‌های ژاپنی سابق

کارگردان: میگومی ایتو
محصول ۲۰۱۳ ژاپن
مدت: ۹۵ دقیقه

موضوع: زندگی سه ژاپنی که توسط گروهی در دوران جنگ عراق در سال ۲۰۰۴ ربوده می‌شوند. اما پس از مدتی گروگان‌گیران آن‌ها را آزاد می‌کنند. این مستند زندگی دو گروگان به نام‌های نوریکی ایما بیست و هشت ساله و ناهوکو تاکادو چهل و چهار ساله را در شش ماه آخر سال ۲۰۱۲ روایت می‌کند. سومین گروگان سویچیرو کوریمایا چهل و یک ساله در مستند حضور ندارد چون در دوران فیلمبرداری به عنوان روزنامه‌نگار در خارج از کشور به سر می‌برد. میگومی ایتو در یک کمپانی تلویزیونی کارگردان است. او در دورانی که اتفاق گروگان‌گیری پیش آمد، دبیرستانی بود و در تظاهرات علیه جنگ عراق در ژاپن شرکت کرده بود.

The targeted Village روستای هدف

کارگردان: میکامی چی
محصول ۲۰۱۳ ژاپن
مدت: ۹۱ دقیقه

موضوع: در اوکیناوا دولت ژاپن مردم روستای تاکای را به ایجاد مانع و تظاهرات علیه ساخت و ساز یک فرودگاه هلیکوپتر متهم می‌کند. ماجرای مردم روستا، استراتژی ایالات متحده آمریکا در دوران جنگ ویتنام را به یاد می‌آورد که دروازه‌های پایگاه فوتمارا ایستند و خشم مردم شهر را علیه دولت برانگیختند. کارگردان مستند میکامی چی چهل و هشت ساله اهل شهر توکیو است. او ابتدا در یک شبکه تلویزیونی محلی در اوکا کار می‌کرد اما به رادیو و تلویزیون رویکیو آساهی پیوست در اینجا بود که تصمیم گرفت مستند روستای هدف را بسازد.

1287 ۱۲۸۷

کارگردان: یان توماس
محصول: ۲۰۱۴ ژاپن
مدت: ۷۰ دقیقه

موضوع: یان توماس گفتگویی با دوست فیلمسازش که مبتلا به بیماری سرطان است و به او گفته‌اند به زودی خواهد مرد در ۱۲۸۷ روز انجام می‌دهد. مستند ۱۲۸۷ درباره زندگی فیلمساز است و مسیری که طی می‌کند، از زندگی و مرگ و از اهمیت روزهای زندگی برای تماشاگر می‌گوید. یان توماس متولد امریکا و دانش‌آموخته رشته سینما و تلویزیون از دانشگاه بریستول، بریتانیا است. توماس مستندساز جوان و معتبری است که نخستین مستندش به نام بالاد و یکی و جکی از جشنواره ویزوین دورتل کشور سوئیس برنده جایزه شد.

Nuclear Empire امپراتوری هسته‌ای

کارگردان: روکا بوگوس، پاتریسیا نهوس
محصول ۲۰۱۴ ماکائو
مدت: ۶۵ دقیقه

موضوع: تنها کشوری که بمب‌های اتمی بر سرش فرو ریخته شده در قرن بیست و یکم به خاطر یک حادثه باید با هراس از رادیو اکتیو دست و پنجه نرم کند.

درباره فیلم

نقدی بر فیلم مستند «گرافیتی، هنر بیان» یا «Graffiti art» ساخته سسیل گامار

رساناس هنر گرافیتی در نیویورک

علی افتخاری: مستند «Graffiti art» یا «گرافیتی، هنر بیان» به کارگردانی سسیل گامار درباره هنر گرافیتی آمریکایی و جایگاه آن در بازار هنر اروپاست. گامار در این فیلم ۵۲ دقیقه‌ای با تمرکز بر تعدادی از هنرمندان گرافیتی نیویورک مانند «کونیک»، «بلید»، «جان وان»، «میکی»، «سین»، «املزی» و «سایکوزی» گذشته از این جنبش از آغاز تا موفقیت در محافل هنری را بررسی می‌کند. فیلم با تأکید بر فرهنگ شهری معاصر جایگاه لین فلتن معروف به «کونیک» هنرمند سیاه‌پوست آمریکایی در اجتماع هنرمندان گرافیتی را مورد توجه قرار می‌دهد. «کونیک» بی‌تردید یکی از هنرمندان پایه‌گذار جنبش گرافیتی نیویورک و جزو اولین کسانی بود که فرهنگ هنر خیابانی را آلتور که امروز در دنیا می‌شناسیم، ترویج کرد. او نقش مهمی در رساناس هنر قطارهای شهری در نیویورک در سال‌های دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ داشت.

این جنبش هنری منحصر به فرد به خصوص از آن جهت اهمیت داشت که توسط گروهی هنرمند جوان راه‌اندازی شد. آن‌ها که خیلی دوست داشتند کارشان به رسمیت شناخته شود، واگن‌های قطارهای شهری را به خاطر در دسترس بودن و کم‌خطر بودن، هدف طراحی‌های خود قرار دادند. به این ترتیب یک فرهنگ جدید متولد شد، فرهنگی که به تدریج جای خود را در میان فرهنگ عامه باز کرد.

«کونیک» در بخشی از فیلم می‌گوید: «ما عاشق این بودیم که قطارها را رنگ کنیم... بهش می‌گفتیم «نوشتن»، نمی‌گفتیم «گرافیتی»... برای همین هر وقت یک نفر از من می‌پرسد گرافیتی را دوست داری، همیشه می‌گویم، نه... گرافیتی واقعاً حوصله‌سزبر است... نقاشی کشیدن روی قطارهای نیویورک در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ هیجان‌انگیز بود.»

مستند «Graffiti art» با تلفیق فیلم‌ها و تصاویر آرشیوی از هنر گرافیتی آمریکایی و چهره‌های شاخص این هنر، تاریخ طولانی گرافیتی را دنبال می‌کند و جایگاه این جنبش در دنیای هنر معاصر را مورد بررسی قرار می‌دهد.

البته گرافیتی از همان ابتدا با مخالفت‌هایی از طرف مردم و مسئولان شهری روبه‌رو شد.

خیلی‌ها گرافیتی را مترادف با جنایت می‌دانستند و از دولت می‌خواستند

برای جلوگیری از آن کاری انجام بدهد. در سال‌های دهه ۱۹۸۰ افزایش نظارت پلیس و به کار بردن تمهیدات امنیتی مانند استفاده از سگ‌های نگهبان به همراه تلاش‌های ادامه‌دار برای پاک کردن گرافیتی‌ها، کار را برای هنرمندان گرافیتی سخت کرد. از آنجا که نقاشی کشیدن روی قطارهای شهری سخت‌تر شده بود، بیشتر هنرمندان این حوزه سعی کردند کار خود را به خیابان‌ها بکشند که آن هم خطرات خاص خودش را داشت.

اوضاع هنرمندان گرافیتی نیویورک زمانی تغییر کرد که سال ۱۹۸۲ یک علاقه‌مند آثار هنری به نام باکی کورنلیت از آمستردام به نیویورک آمد تا برای نمایش آثار آن‌ها در اروپا مذاکره کند. کورنلیت سال بعد یک مجموعه نمایشگاه بسیار موفق از آثار هنرمندان کار کشته سیستم حمل و نقل نیویورک مانند «کونیک»، «سین»، «بلید»، «داندی»، «فیوچرا ۲۰۰۰» و خیلی‌های دیگر در آمستردام برپا کرد. به این ترتیب هنرمندان گرافیتی نیویورک از تونل‌های زیر نیویورک به گالری‌ها و موزه‌ها در سراسر جهان راه پیدا کردند.

در بخشی از فیلم، «بلید» درباره این موضوع می‌گوید: «خیلی خوب بود که می‌دیدیم مردم عملاً سعی می‌کنند یک قالب هنری کاملاً جدید را در کت کنند. برای اولین بار وارد فرهنگ اروپایی شده بودیم. دیگر فقط قطارهای نیویورک نبود. ما وارد آمستردام، کپنهاگ، آلمان و کشورهای دیگر شده بودیم.»

سسیل گامار کارگردان مستند «Graffiti art» یک ویدئو آر تیبست است. او متولد ۱۹۸۰ در فرانسه است و به عنوان خبرنگار و گزارشگر سابقه همکاری با چند شبکه تلویزیونی را در پی دارد. گامار که سال‌ها شیفته دنیای هنر گرافیتی همینطور هنر خیابانی بود، سال ۲۰۱۳ تصمیم گرفت اولین فیلمش را با این موضوع بسازد.

او در «Graffiti art» در کنار مصاحبه با تعدادی از بازیگران اصلی هنر شهری با افراد دیگری -مارتا کوپر (عکاس)، ادوارد کوخ (شهردار نیویورک در فاصله سال‌های ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۹)، هنک پیننیورگ (مجموعه‌دار و خریدار آثار هنری)، آلن دومینیک گالیزیا (مجموعه‌دار)، شانتال هلنیک (گالری دار)، سرژ مالک (نمایشگاه‌گردان) و استفان جافرین (مجموعه‌دار) - در این مورد صحبت کرده است.

در نهایت این پرسش مطرح است که آیا گرافیتی آنقدر مهم هست که موزه‌ها آن را به مجموعه خود اضافه کنند؟
مارتا کوپر عکاس و یکی از اولین کسانی که گرافیتی‌های قطارهای شهری در نیویورک را ثبت کرد، اینطور پاسخ می‌دهد: «به نظرم موزه‌هایی که نمی‌خواهند گرافیتی را در مجموعه خود قرار بدهند، یک بخش مهم از تاریخ هنر را از دست می‌دهند... وقتی فکر می‌کنم به نظرم گرافیتی بزرگ‌ترین جنبش هنری تاریخ دنیاست. وقتی این نکته را در نظر بگیریم که هر روز آدم‌های بیشتری در این حوزه فعال می‌شوند که البته تا حد زیادی به خاطر تأثیر اینترنت است، پس موزه‌ها باید گرافیتی را در مجموعه خود جا بدهند. اگر این کار را انجام ندهند، چیز مهمی را از دست داده‌اند. شاید الان برای آن‌ها زود باشد، اما قطعاً یک روز این کار را خواهند کرد.»

مستند ورزشی

عشق عمیق

از فردا سه‌شنبه تا پایان هفته، سه فیلم دیگر در بخش مستندهای ورزشی یا Doxport به نمایش خواهد آمد. سه‌شنبه: فیلم «عشق عمیق» اثر ماتیو یونسکه از لهستان درباره «پانوز» مردی شصت‌ساله و معلول است که با اعتماد به نفس بالایش به غواصی می‌پردازد. او با کمک همسرش «اسیا» انگیزه بالایی برای رسیدن به هدفش دارد. این فیلم جایزه بهترین فیلم مستند جشنواره مسکو و جایزه بخش دانشجویی جشنواره کراکولستان را به دست آورده و در جشنواره فیلم لایپزیگ هم شرکت داشته است. چهارشنبه: «به سوی دریا» به کارگردانی ماریون پواز از فرانسه است. در این فیلم مستند، سه زن به معرفی ورزش موج‌سواری در ایران می‌پردازند و تماشاگر از طریق نگاه این سه زن، سفری خاص و منحصر به فرد را تجربه می‌کند. این فیلم در بخش مسابقه جشنواره فیلم لندن شرکت داشته و فیلم «فوی ترین مرد» اثر لویی مونون از فرانسه به نمایش در می‌آید. این فیلم مستندی درباره فردی به نام «گائتان» است که با تقویت عضلاتش، قدرت‌نمایی می‌کند.

مستند استوتونی

مستندی اکتشافی

در دومین روز جشنواره در این بخش چهار فیلم به نمایش در می‌آید: «آینسو، گذرگاه‌های حافظه» به کارگردانی مارکوس سنتنو، مارتین المودنا کارسیا با مدت زمان ۸۰ دقیقه محصول سال ۲۰۱۳ ژاپن و اسپانیا مستندی درباره زندگی مردم اینو در کشور ژاپن است. «به دنبال طلوس‌ها» به کارگردانی

ایستر اسپات با مدت زمان ۵۵ دقیقه محصول ۲۰۱۳ مجارستان است. موضوع این مستند پیرامون زندگی روزمره و ادب و رسوم «بزدی‌ها» از اقلیت‌های مذهبی شمال کردستان عراق است. «پر کردن شکاف» به کارگردانی لیام متیلا با مدت زمان ۴۰ دقیقه، محصول ۲۰۱۳ انگلیس و کانادا است. مستندی اکتشافی درباره سفر «شرین بیک» اهل تاجیکستان که با عبور از مرزهای افغانستان، وضعیت سیاسی، اجتماعی و تفاوت فرهنگی را نشان می‌دهد. «در جست‌وجوی حقیقت» به کارگردانی جورجیو سرفانی براسیل با مدت زمان ۵۸ دقیقه محصول ۲۰۱۲ ایتالیا است. در خلاصه فیلم آمده است: در زیر شهر قرون وسطی نازنی، تیم جوانی از غارنوردان در حال کشف یکسری نمادهای باستان‌شناسی هستند.

نمایش ویژه

گالری ملی لندن

مستند بلند «گالری ملی» آخرین ساخته فریدریک وایزمن در بخش نمایش‌های ویژه جشنواره روی پرده می‌رود. این فیلم به کارگردانی فریدریک وایزمن، محصول مشترک آمریکا و فرانسه است که در بخش «دو هفته کارگردانان» شصت و ششمین دوره جشنواره کن نیز به نمایش درآمده و مستندی درباره موزه ملی لندن است. فریدریک وایزمن ۸۳ ساله آمریکایی که از سال ۲۰۰۹ جایزه «اسطوره زنده» را از جشنواره ایدفا هلند دریافت کرده، از سال ۲۰۰۱ عضو افتخاری آکادمی هنر آمریکا بوده و از سال ۱۹۸۶ تاکنون نیز از اعضای هیئت مدیره مؤسسه بین‌المللی IDA بوده است.

